

Az építőipari ásványvagyony-nyilvántartás kialakítása és helyzete

Nemfemes ásványi nyersanyagmérleg ásványbányászati részét az 1950-es évek közepétől, az építőanyagipari fejezetet 1960-tól szerepelteti a KFH az országos mérlegek nyilvántartásában.

Az ásványi nyersanyagmérleg nemfemes része 1969-től már nem manuálisan, hanem számítógéppel került összesítésre. A gépi számítás adatainak összegyűjtéséről, az egyes tételek csoportosításáról adunk e tanulmányban részletes tájékoztatást.

Az ismertetés tartalmazza az ásványi nyersanyagok genetikum szempontokat figyelembe vevő csoportosítását, az üzemeltető főhatóságok és közigazgatási egységek szerinti lelőhelyfelsorolásokat, a nyersanyagfajták országos összesítéseinek és az egyes előfordulások adatainak táblázatformuláját.

Bemutatásra kerültek a gépi számítás menetének folyamatábrái.

A publikáció ismerteti a nemfemes ásványi nyersanyagok és ezen belül az építőanyagipari termékek terén bekövetkezett legutóbbi évek (VI. ötéves terv) vagyonomozgásait, kutatási eredményeit bányászati kihozatali csökkenéseit.

Közöltük továbbá a hazánkban nyilvántartásban szereplő valamennyi nemfemes ásványi nyersanyag legfontosabb adatait és in situ értékeit is.

A) Bevezetés

A hasznosítható nemfemes (és ezen belül az építőanyagipari) ásványi nyersanyagok országos nyilvántartását a Központi Földtani Hivatal 1969 óta számítógépen összegzi. Ezt a megoldást az tette szükségessé, hogy az éves készletmérlegben mind több fajta nemfemes és ezen belül építőanyagipari nyersanyagfajta szerepelt, és ezen kívül a nyilvántartásba vont lelőhelyek száma és adattömege egyre nagyobb volumenű lett. Az 1960-as évek végétől az éves ásványkincsmérleget manuálisan már nem lehetett előállítani.

B) A nyilvántartás elvei:

A nemfemes nyilvántartás kiterjed az Ipari, az Építésügyi és Városfejlesztési, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi és a Közlekedési Minisztériumok, valamint az Országos Vízügyi Hivatal és az MTTH irányításával dolgozó tanácsok közvetlen felügyelete alá tartozó valamennyi működő bánya és nemfemes ásványi nyersanyaglelőhely adataira.

1. A számítógépes módszerrel történő lelőhely és alapadat csoportosításánál három elvi szempont érvényesül:

a) Először elkészül a nemfemes ásványi nyersanyagfajták országos összesítő táblázat-sorozata és annak főhatóságokénti bontása. Ezt követően

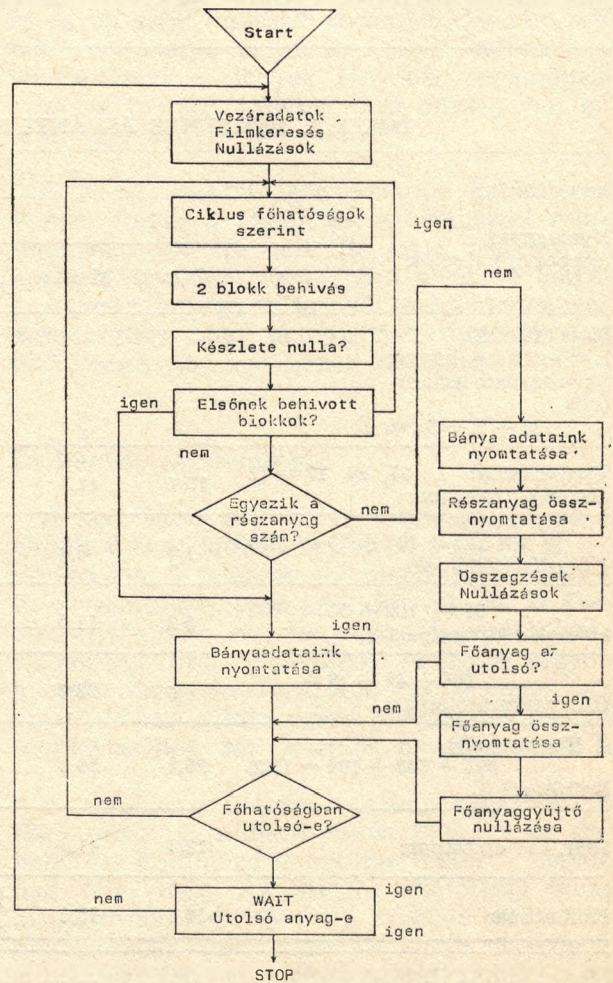
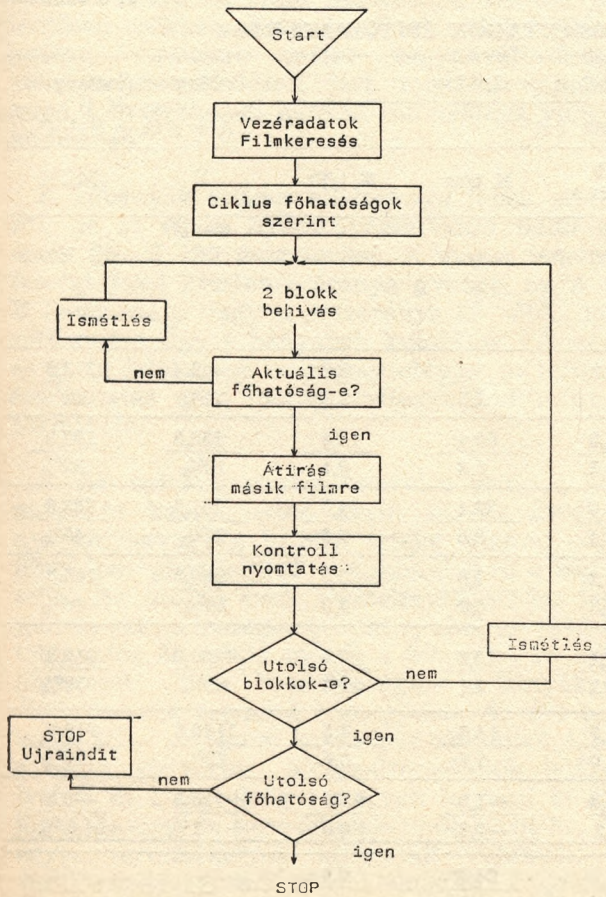
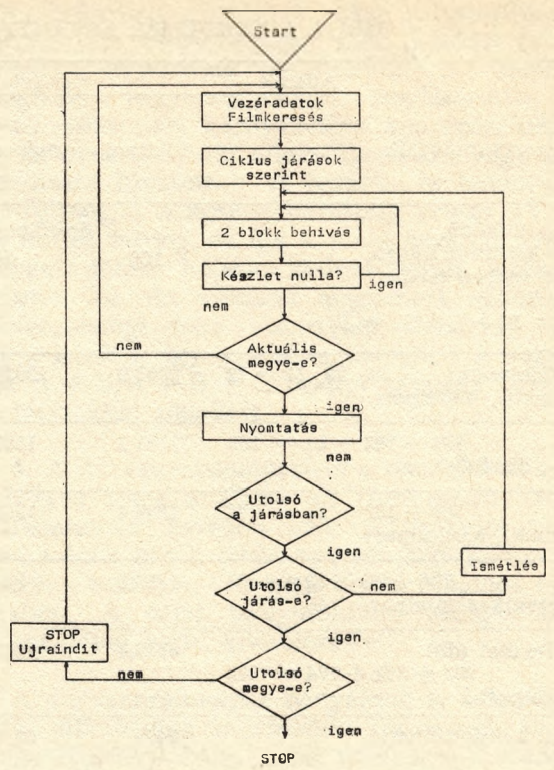
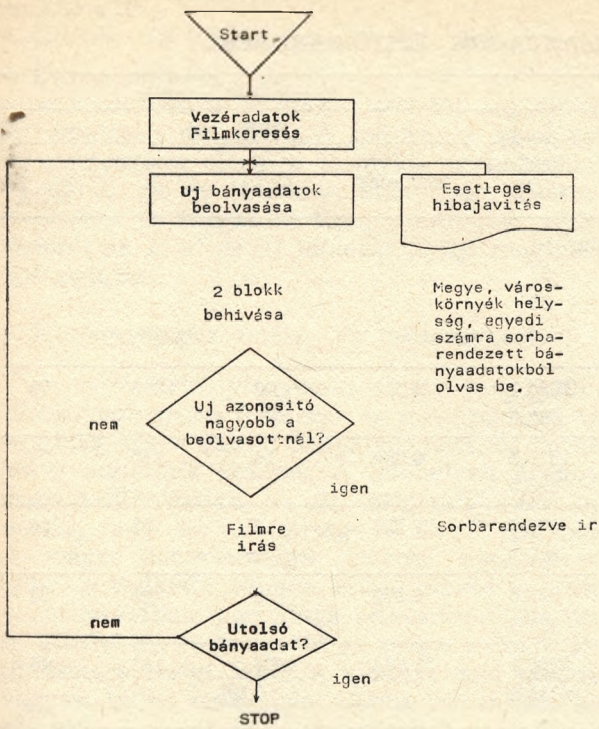
- b) az üzemelő nemfemes ásványi nyersanyagbányákat és lelőhelyeket főhatóságok szerint csoportosítják, majd
c) az előfordulásokat közigazgatási hovatartozásuk alapján felsorolják.

2. Az 1970-es évek elején az iparágak javaslatai alapján kialakult az Országos nyilvántartású ásványi nyersanyagfajták egységes kódja. A kódrendszer 93 főbb tételéből 62 nemfemes és ezen belül 29 építőanyagipari ásványi nyersanyagfajta. E hasznonyagok zöme részben hazánkban előfordul és kitermelés alatt áll, más része csak nyomokban található, de távlati hasznosításukhoz, ill. termelésbe vonásukhoz lehetőség kínálkozhat. Ez a megállapítás különösen egyes ércfajtákra vonatkozatható, ahol a bányászati kitermelés az utóbbi években a mangánérc kivételével lényegében megszűnt, és az új bányanyitások bár megfontolás tárgyát képezik, vitatott gazdaságossági és beruházási-finanszírozási okok következtében egyelőre elmaradnak.

Az építőanyagipari ásványi nyersanyagok kitermelésében 7 tárca ill. főhatóság és ezen belül 19 iparág vesz részt. Ezek a nyilvántartásban az alábbiak:

3. Az üzemeltetők, főhatóságok csoportosítása:

Tárcák	Kódjuk	Iparágak
1. IpM	11	Szénbányászati Koordinációs Központ (Szénbányák)
	14	Országos Erc- és Ásványbányák
	15	Vaskohászati Igazgatóság
2. ÉVM	21	Észak-magyarországi Kőbánya Vállalat (ÉSZAKKÓ)
	22	Kőfaragó és Épületszobrászati Vállalat
	23	Cement- és Mészművek
	24	Tégla- és Cserépipari Tröszt
	25	Egyéb ÉVM iparágak, vállalatok
	26	Kavicsbánya Vállalat
	27	PANNOLIT Kőbányászati Vállalat
28	KÖZÉPKŐ Közép-dunántúli Kőbányászati Vállalat	
3. HM	31	HM Erdészeti (Jelenleg betöltetlen)
4. MÉM	41	Áll. Gazdaságok Orsz. Központja
	42	Áll. Erdészeti Hivatal
5. OVH	51	Vízügyi Igazgatóságok
	52	Folyamszabályozó és Kavicskotró V.
6. MTTH	61	Helyiipari és tanácsi vállalatok
	62	Mezőgazdasági Termelő Szövetkezetek
	63	Érdekeltség nélküli szabad területek
7. KM	71	Közúti Igazgatóságok

1986. I. 1. NEMFÉMES ÁSVÁNYI NYERSANYAGOK ÉPÍTŐIPARI RÉSZ

Adatok	Készletek, M t			Termelési adatok			
	földtani	műrevaló	kitermel- hető Σ/M	1985. évi			
termelés				tv/0%	ellátottság		
Nyersanyag (csoport), művelők						Σ	MÜK
M = működő, L = leállított bánya, Sz = szabad terület (db)	Σ építőipari %-ban						
	100	81	67 28				
M + L + Sz = Σ							
Területszám: 31, 29, 12 = 72 Cement-, mészipari	3067,9	2930,4	2530,1 653,0	8 223	6	308	79
174 + 103 + 23 = 300 Kő-, díszítőköipari	2191,1	1589,9	1310,5 693,5	8 989	14	145	77
580 + 182 + 30 = 792 Homok-, kavicsipari	1680,4	1256,3	976,5 627,7	27 524	6	35	23
106 + 49 + 39 = 194 (Durva)kerámiaipari	1300,0	910,7	683,0 361,6	6 872	8	99	52
Σ Terület (db) 891 + 363 + 104 = 1358	8239,4	6687,3	5500,1 2335,8	51 608	4207 7,5%	106	45
Építőipari Σ							
1981. évi építőipari	7475	6499	5128,4 2341,3	75 069	6961 8,5%	68	31
Különbség	+764,4	+188,3	+371,7 - 5,9	-23 448	-1 %	+38	+
1986. évből ÉVM részes	6968,7	5754,5	4733,3 1730,2	31 401	2873 8,4	150	55

1. b táblázat

1986. I. 1. NEMFÉMES ÁSVÁNYI NYERSANYAGOK ÉPÍTŐIPARI RÉSZ

Adatok	Kutatási adatok, eredmény					Mégkutatottság (vagy M t) A + B/A + B + C	
	1985. évi					Σ	MÜK
Nyersanyag (csoport), művelők	E m	M Ft	M t (átmin.)	K t/m	K t/Ft		
M = működő, L = leállított bánya, Sz = szabad terület (db)	M + L + Sz = Σ						
Területszám: 31, 29, 12 = 72 Cement-, mészipari	15,7	14,3	81,2 32,3	5,2 1,5	5,7 2,3	462,4 18%	274,8 42%
174 + 103 + 23 = 300 Kő-, díszítőköipari	1,7	8,3	103,0 0,5	60,4 0,3	12,4 0,1	133,9 18%	195,6 28%
580 + 182 + 30 = 792 Homok-, kavicsipari	5,2	11,5	166,7 0,1	32,1 0,0	14,5 0,0	361,2 37%	283,6 45%
106 + 49 + 39 = 194 (Durva)kerámiaipari	6,6	22,7	46,2 0,3	7,0 0,0	2,0 0,0	203,3 30%	165,3 46%
Σ Terület (db) 891 + 363 + 104 = 1358	29,2	56,8	397,1 33,2	13,6 1,1	7,0 0,6	1260,9 23%	919,3 39%
Építőipari Σ							
1981. évi építőipari	12,7	41,6	185,7 24,0	14,6 1,9	4,5 0,6	1140,6 22%	919,6 39%
Különbség	+16,5	+15,2	+211,4 - 9,2	-1,0 -0,8	+2,5 +0,0	+120,3 + 1%	-0,3 +0,0%
1986. évből ÉVM részes	13,8	52,4	335,0 0,0	24,3 0,0	6,4 0,0	-	-

2. Kő- és díszítőköipar
3. Homok- és kavicsipar
4. Durvakerámiai ipar

vonatkozásában a termelés 1978-tól napjainkig folyamatosan csökkent. A csökkenés az elmúlt öt éves tervben elérte a termelés egyharmadát. Az elmúlt öt év termelés, ellátottság, kutatási eredmény és megkutatottság méretének változásairól az 1. a) és b) táblázat nyújt megfelelő tájékoztatást.

1. Kötőanyagipar (mész- és cementgyártás)

Az egyes ásványi nyersanyagfajtákon belül a kötőanyagiparban (cement- és mésziparban) viszonylag kevés számú bányából, jelentős termelésről adhatunk számot. A lelőhelyek ásványvagyon-ellátottsága jó, ill. megfelelő, ami azt jelenti, hogy az ellátottság 25 évnél nagyobb. A magas ismerettségű ásványi nyersanyagarány a működő bányák kitermelhető vagyona vonatkozásában igen jónak minősíthető. Az ipari készletnek csaknem 50%-a magas kategóriájú, ill. ismeretességi fokú. A kibányászott ásványvagyon teljes egészében állami bányákból kerül ki.

2. A kő- és díszítőköipar területén az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium vállalatainak termelése az összvolumen 2/3-át, az Mgtsz-ek a negyedrészt mondhatják magukénak.

Jelentős kőkitermelést végeznek más ágazati szervek és vízügyi igazgatóságok is. A kőbányászat-kihozatal, mint említettük, szintén jelentősen csökken. Számottevő mértékű földtani kutatás említésre méltó vagyonváltozással, mennyiség-növekedéssel járt mind az állami, mind a szövetkezeti bányák művelőinek vonatkozásában.

A kőbányák átlagos ellátottsága jónak minősül, de az egyes nyersanyagfajtákon belül az érték 25-től 100 évig terjed. A magas ismeretességi fokú készletek aránya gyenge, az A + B kategóriájú vagyon részaránya 25–50% között mozog. Így a bányabeli kutatások fokozása és az új lelőhelyek megismertetésére mélyfúrásos kutatás ezen iparág területén indokoltnak tekinthető.

3. Az építőanyagipari termelés zöme a homok- és kavicsiparból kerül ki, az ásványi nyersanyagvagyon in situ értéke viszont — a többi iparághoz képest — viszonylag itt a legkisebb. Az utóbbi évek termelésviisszaesése legjobban ezt az iparágat érintette, ahol az 1978-as több mint 23 millió m³-ről a kihozatal 16 millióra esett vissza. Ezen iparágban a bányák és előfordulások száma a legnagyobb. Az évi termelés 1/3-a az állami kavicsipar bányáiból, 1/3-a a helyi, elsősorban Mgtsz-üzemeltetők lelőhelyeiről és 1/3-a vízügyi szervek folyami és öblözetű kavics- és homokkotrásából kerül ki. Az egyes termelőhelyek kihozatali volumene a milliós nagyságrendű állami bányáktól a pár ezer m³-es helyi üzemeltetőig széles skálán válto-

zik. A kutatások mind állami, mind szövetkezeti vonatkozásban jelentősek, akár a ráfordítások több millió Ft-os összege, akár a lefűrt folyóméterek terjedelme tekintetében. Az újonnan megismert vagyonok azonban rendszerint a bányák közvetlen környezetére koncentrálnak és az éves termelés ellensúlyozására vagy biztosítására hivatottak. A homok- és kavics-előfordulásokon a készletellátottság értéke 12–25 év között mozog, és így a többi ásványi nyersanyagfajtához képest kedvezőtlenül alacsony szinten áll. Az újonnan megismert lelőhelyek ismeretességi foka viszonylag alacsony, 35–42% közötti, így a magas kategóriájú vagyon (az A + B/A + B + C arány) javítása további kutatásokkal indokolt.

4. A durvakerámiaiiparban a termelés és a lelőhelyek zöme a Téglá- és Cserépipari Tröszt vállalatainak kezében van. A termelés volumene évek óta a többi nyersanyagfajtához hasonlóan csökken, bár nem olyan rohamos mértékben. A saját bányaföldtani szolgálatának munkájával kerül kivitelezésre.

A durvakerámiaiipar bányáinak és lelőhelyeinek ellátottsága megfelelő. Tíz évnél kisebb vagyonhárterű bánya alig található. A bányák kitermelhető vagyonára vetített ismeretesség több mint 50%-os, így megfelelőnek mondható. Ezen átlag mellett azonban vannak olyan lelőhelyek, ahol az alacsony ismeretességű vagyon és egyéb okok (műszaki-technikai, létszám stb.) miatt az iparág a bánya közeli leállítását is tervbe veszi. E tények fényében elmondható, hogy az iparág területén még mindig van kutatni való bánya- és lelőhely.

A 80-as évektől igen jelentős kataszterező munka folyik a téglá- és cserépiparral rokon finomkerámiai iparban. Itt az a cél, hogy a nyersanyagvagyon mennyiségi növelése helyett az egyes minőségi változatok (mészmentes vagy mészszegény, nagy plaszticitású, duzzadó, nagy tűzállóságú stb.) kerüljenek kimutatásra.

D) Véggövetkeztetések:

A nemfémes ásványi nyersanyagtermelés az elmúlt 8 éves időszakban 85 M t-ről 55 M t-ra lecsökkent. A jelentős volumenű, évi kb. 80 M Ft-os nemfémes, ezen belül kb. 50–60 M Ft-os építőanyagipari nyersanyagkutatás több mint 25 km-nyi fúrás lemélyítését és olyan vagyonmozgást eredményezett, ami biztos mennyiségi alapot képez a kitermelés jelenlegi színvonal fenntartásához, sőt, jelentős növekedéséhez is.

A nemfémes ásványi nyersanyagvagyon ma több mint 10 milliárd tonna földtani és ezen belül kb. 6 milliárd tonna kitermelhető vagyonnak felel meg. Az átlagos ellátottság ennek alapján több mint 90 év, a működő bányák vonatkozásában több mint 40 év. E vagyon in situ értéke egyes becslések szerint (amely a termelők eladási ár és önköltség adataira támasz-

kodek) csaknem 300 milliárd Ft-ra rüg. A becslés hibája, hogy a durvakerámiaipar vonatkozásában több mint 100 milliárd Ft in situ értéket jelentenek, melynek bányatermék részét azonban csak a becsült számok egyötödével lehet elfogadni. Így több éves, átlagos árönkölség hányadosú becslések szerint az összes nemfémes ásványi nyersanyagvagyon in situ (bányaszájnál mérhető haszon) értéke mintegy 200 milliárd Ft-ra tehető.

Meg kell még jegyezni, hogy az építőipari ásványi nyersanyagok ráfordításos árképzésénél „in situ” érték valójában nem keletkezik, hanem az ár—költség különbözet az egységnyi kitermelt nyersanyagra vonatkozó *vállalati nyereség*, s itt csak a szóhasználat egységessége miatt alkalmazott a fenti kifejezés. A *népgazdasági nyereséget* kifejező „in situ” érték kimunkálása ezen ásványi nyersanyagcsoportnál még a következő évek feladata.

*Construction material resources:
development and present state of data banking
by*

Dr. Gy. Hahn—B. Koós—A. Szilágyi

The item „nonmetallics” of the mineral resources balance has been included since 1950, the chapter „construction materials industry” since 1960, in the national balance sheets drawn up by the staff of the Central Office of Geology.

The nonmetallics part of the mineral resources balance has since 1969 been compiled not manually, but by computer technique. The collecting of data for computerized processing and the grouping of the individual items are reported in detail.

The paper gives information on the genetic grouping of mineral commodities, lists of mineral deposits grouped according to corporations and state administration units involved and a tabulation-form for the national integration of the particular mineral commodities and for the data of the individual mineral deposits.

Figures presenting the procedure of computerized processing have been inserted.

Latest (With Five-Year Plan) changes in the reserved of nonmetallics in general and of construction raw materials in particular, the results of exploration and the reduction of recovery of the extracted products are pointed out.

Furthermore the major data and in situ values of all the nonmetallic mineral raw materials included in the Hungarian data banking system are listed, too.

*Gestaltung und Stand der Evidenz der Rohstoffvorräte
für das Bauwesen
von*

Dr. Gy. Hahn—B. Koós—A. Szilágyi

Den Nichterzmineralbergbau-Anteil der Rohstoffbilanz lässt das Zentralamt für Geologie seit der Mitte der 1950-er Jahre, das Kapitel Bauindustrie-rohstoffe seit 1960 in der Evidenz der gesamtstaatlichen Rohstoffbilanzen figurieren.

Der Nichterzmineralien-Teil der Rohstoffbilanz wird seit 1969 nicht mehr manuell, sondern durch den Einsatz von EDV zusammengefasst und summiert. In diesem Aufsatz wird es über die Sammlung der Daten für EDV und über die Gruppierung der einzelnen Ansätze ausführlich berichtet.

Der Bericht beinhaltet eine Gruppierung der mineralischen Rohstoffe nach genetischen Prinzipien, die Anführung der Lagerstättenlisten nach zuständigen Hauptverwaltungen und nach administrativen Einheiten sowie die Tabellenformeln der gesamtstaatlichen Zusammenfassungen der Rohstoffarten und der Daten der einzelnen Vorkommen.

Die Schemen des Ablaufes der Berechnungen durch EDV wurden vorgelegt.

Die in den letzten Jahren (VI. Fünfjahresplan) stattgefundenen Veränderungen der Rohstoffvorräte der Nichtmetallerze und besonders der Rohstoffe für die Baustoffindustrie, die betreffenden Erkundungsergebnisse und die Rückfälle des bergbaulichen Rohstoffgewinns werden besprochen.

Ferner werden die wichtigsten Angaben und „In Situ”-Werte aller in Ungarn in Evidenz gehaltener nichterzmineralischer Rohstoffe mitgeteilt.

*Создание и нынешнее состояние учета запасов
минерального сырья для строительной промышленности*

д-р Дь. Гахн—Б. Коош—А. Силадьи

Раздел «нерудные полезные ископаемые» в балансе запасов полезных ископаемых фигурирует в общегосударственных учетах, составляемых Центральным геологическим управлением, со середины 1950-х годов, а раздел «полезные ископаемые для строительной промышленности» фигурирует с 1960 г.

Нерудная часть баланса запасов минерального сырья с 1969 г. обобщается не вручную, а путем применения математическо-вычислительной техники. В настоящей статье дается информация о сборе данных для обработки на ЭВМ, в том числе о группировке отдельных учетных единиц.

В информации содержится сводка о группировке видов минерального сырья с учётом генетических принципов, списки месторождений по ведомствам, компетентным и отношению эксплуатации и по единицам государственной администрации, а также табличные формулы для обобщения данных различных видов полезных ископаемых в общегосударственном масштабе и по отдельным месторождениям.

Приводятся схемы процедуры вычислений на ЭВМ.

В статье дается сводка об изменениях запасов нерудных полезных ископаемых, в том числе продуктов производства строительных материалов, происшедших в последние годы (VI пятилетка), результатах поисково-разведочных работ и уменьшении выхода полезного компонента.

Кроме того приведены также и важнейшие данные всех нерудных полезных ископаемых, фигурирующих в в учёте в ВНР, в том числе и данные их стоимости в недрах.